

7. 10. 2008

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozhodčí doložka v praxi

Cílem tohoto článku je poukázat na frekventovanější výskyt rozhodčích doložek, prostřednictvím kterých dochází k vyloučení řešení sporu obecnými soudy. V praxi se s tím můžeme setkat zejména u velkých obchodních společností typu bank, pojišťoven, ale i u menších obchodníků, kdy zavádějí rozhodčí doložky do svých již konkrétních obchodních smluv, případně do Všeobecných obchodních/pojistných podmínek. Jaké důvody je k tomu vedou a proč dochází k vývojovým tendencím rozhodčího řízení, k tomu blíže v následujícím textu.

DÁŇA, PERGL & PARTNEŘI

Advokátní kancelář

Rozhodčí doložka a velké obchodní společnosti

Obecně platí pravidlo, že velké společnosti dávají přednost řešení sporů před obecnými soudy. Hlavní výhodou soudního řízení je jistota jeho dvou-istančnosti a možnosti se v případě nutnosti odvolat. Díky dostatečným finančním zdrojům velkých obchodních společností nejsou tyto společnosti odrazovány nákladným soudním řízením, ani jeho časovou náročností a kladou důraz na možnost využití dvou-istančnosti soudního řízení. Proto v praxi, když se např. vyskytne smlouva s dodavatelem, který v ní navrhne rozhodčí doložku, právní oddělení příslušné společnosti tuto doložku většinou škrtná.

Avšak poslední dobou se objevují případy, kdy se rozhodčí doložky vyskytují. Především je to situace, kdy je společnost nucena se podřídit protistraně, která z hlediska své silnější vyjednávací pozice je schopna si rozhodčí doložku ve smlouvě prosadit – např. protistrana, která poskytuje konzultační služby, které společnost poptává a nemůže je snadno na trhu získat od jiného smluvního partnera. Další výjimkou jsou případy, kdy je společnost nucena chránit si své obchodní tajemství, a proto sama navrhne řešení sporu cestou neveřejného rozhodčího řízení, kterým je přirozeně zajištěna ochrana důvěrných informací. Dále je možno poukázat na případy, kdy je nutno řešit velice komplikovaný složitý spor, kde je výhodou odborná specializace rozhodce před obecnou specializací soudce. I v tomto případě se proto společnost uchýlí k řešení sporu před rozhodcem.

Přestože se může zdát, že velká instituce nemusí mít zájem na rychlosti vyřešení sporu a preferuje dvou-istančnost soudního rozhodování, jak jsem již zmínila výše, manažeři jednotlivých společností právě naopak mohou mít zájem na rychlém vyřešení sporu. Je to z toho důvodu, že mají v krátkém období zájem na vykazování úspěšných výsledků útvaru, za jehož činnost jsou odpovědní, a to z důvodů svého pozitivního ohodnocení spojeného s vyšším peněžním oceněním a bonusy, schválení rozpočtu pro své oddělení pro příští rok atd.

V případě, kdy dochází ke sporu mezi společností a jejím klientem se opět společnost ubírá směrem k rozhodci. Důvodem je snaha vyloučit psychologické hledisko, které působí na rozhodování soudců ve prospěch klienta jakožto spotřebitele, tudíž slabší strany sporu versus velké silné instituce. Nejedná se o žádnou podjatost, nýbrž přirozenou reakci, která v případě rozhodčího řízení bude eliminována tím, že budou rozhodovat profesionálové, např. z oblasti pojišťovnictví nebo bankovníctví, kteří lépe pochopí argumenty, na základě kterých příslušná společnost rozhoduje.

Specifická rozhodčí doložka České Pojišťovny

Česká pojišťovna a.s. (dále jen „Česká pojišťovna“ nebo „společnost“) je univerzální pojišťovnou s dlouholetou a bohatou tradicí v životním i neživotním pojištění. Od znovuzavedení konkurenčního prostředí v roce 1991 je největší pojišťovnou na českém pojistném trhu[1]. K dnešnímu dni spravuje cca 10,5 milionů pojistných smluv. K zavedení rozhodčí doložky se však odhodlala až v průběhu roku 2005, kdy tato doložka byla zařazena do Všeobecných pojistných podmínek[2]. Důvodem, který vedl Českou pojišťovnu k zavedení rozhodčí doložky do svých smluv byl pokus omezit do budoucna výši dluhu, který pojišťovně narůstal s počtem neplatičů pojistného. Bylo třeba zavést systém, který by jednak dluh do budoucna efektivně snížil, byl by rychlý, ekonomicky výhodný, a zároveň šetrný k pověsti firmy.

Problémy s obecnými soudy, se kterými se musela Česká pojišťovna potýkat, byla decentralizace řešení sporu. Ta spočívala v tom, že spor z pojistného je absolutním ne-obchodem[3]. Nebylo možné si dohodnout jednotný místně příslušný obecný soud[4], což z hlediska vnitřní politiky firmy znamenalo značné náklady navíc, zejména z důvodů, kdy takovýchto sporů mohly být ročně desítky tisíce. Hledalo se tedy řešení, jak se tomuto problému vyhnout. Proto dalším argumentem proti obecným soudům byla ona složitá byrokracie, která navíc obnášela osobní účast před soudem. To vše, a našly by se jistě i další argumenty, které je možné podřadit pod klasické výhody rozhodčího řízení, způsobilo, že se vedení České pojišťovny rozhodlo zavést rozhodčí doložku do svých Všeobecných pojistných podmínek. Z hlediska obsáhlosti jednotlivých článků, které můžeme ve Všeobecných pojistných podmínkách nalézt, je právě onen článek o řešení sporů rozhodcem velice dlouze a precizně vypracován.

Pokud bychom chtěli uvedený článek specifikovat podrobněji, skládá se ze tří odstavců. Hned první věta v prvním odstavci skrývá velice důležitou informaci a to rozsah předmětu rozhodčího řízení. Rozhodce se zvolí pouze pro spory týkající se běžného či jednorázového pojistného, z čehož vyplývá, že z 99,9% bude žalující stranou Česká pojišťovna, nikoli klient. Čistě teoreticky může i klient zažalovat Českou pojišťovnu před rozhodcem, např. z titulu přeplatku pojistného, který chce vrátit zpět, avšak v praxi se tato situace ještě nevyskytla.

Je nutno zdůraznit, že klient podepisuje rozhodčí doložku v rámci adhezní pojistné smlouvy, která spočívá v tom, že podmínky diktuje společnost a klient má již na výběr pouze takovou smlouvu přijmout a podepsat nebo odmítnout. Rovněž bych poukázala na umístění odstavce o rozhodci, kdy jeho text není uveden přímo ve smlouvě s příslušným klientem, ale je na něj odkazováno do Všeobecných pojistných podmínek, a zvyšuje se tak pravděpodobnost jeho přehlédnutí v okamžiku podpisu smlouvy klientem. Situace, kdy se klienti dovídají o tom, že podepsali rozhodčí doložku až s obsílkou obsahující žalobu, nebo dokonce až okamžikem zaklepání na dveře exekutorem s vykonatelným exekučním titulem v ruce, pravděpodobně není pouze výjimečná.

Jistě lze namítnout, že právo přeje bdělým[5], co jinými slovy znamená, že každý si má střežit svá práva a než se k něčemu zaváže, měl by si předem ujasnit obsah svého závazku. Ale i řádné přečtení návrhu smlouvy včetně Všeobecných pojistných podmínek nic nemění na tom, že rozhodčí doložka je součástí smluvních podmínek a každý tak v zásadě stojí před volbou, zda smlouvu podepíše nebo si vyhledá jinou pojišťovnu.

Odstavec dva článku o rozhodci dává výslovně stranám, z hlediska výše zmíněného - tedy v zásadě jen České pojišťovně na výběr, kde tento spor bude řešit. Pojišťovna tak má již od začátku možnost výběru mezi obecným soudem nebo rozhodcem. Znění tohoto odstavce je následující: „... rozhodčí doložka ... se ve věci ve které nebylo dosud zahájeno rozhodčí řízení, ruší zahájením soudního řízení...“. Jedná se o alternativu, kterou právní oddělení pojišťovny zavedlo z důvodu případných budoucích možností, kdyby např. Společnost pro rozhodčí řízení, u které by se spory měly řešit,

zkrachovala, popřípadě jinak zanikla, aby nedošlo k patové situaci pro Českou pojišťovnu a spor by nebylo možno vyřešit vůbec. Tento tah měl mimo jiné zamezit i monopolnímu smyšlení rozhodců a nelibě měněných podmínek rozhodování – řádu rozhodčího řízení. V praxi se však vyskytla i situace, kdy obecný soud takto podanou žalobu zamítl z důvodu věcné nepříslušnosti a vrátil ji rozhodci, ale procento těchto případů bylo mizivé z hlediska počtu žalob, které takto prošly rukama jiných soudců.

Třetí odstavce již jenom konstatuje, že veškeré jiné spory se již rozhodují před obecnými věcně a místně příslušnými soudy.

Důvody pro výběr Společnosti pro rozhodčí řízení, a.s.[6] Českou pojišťovnou byly spatřovány zejména v praktických zkušenostech, které Společnost pro rozhodčí řízení získala již z vymáhání pohledávek pro Dopravní podnik hlavního města Prahy, a.s. a dále v technickém vybavení Společnosti pro rozhodčí řízení, které obsahovalo zejména programové vybavení počítače, do kterého by jiná arbitrážní centra musela nejdříve investovat.

Dosavadní tříletá praxe s rozhodčí doložkou může být Českou pojišťovnou z hlediska úspěšnosti vymáhání pohledávek hodnocena pozitivně – suma nevymožených pohledávek klientů se snížila a pojistné začalo být vymáháno mnohem efektivněji, než tomu bylo dříve.

V blízké budoucnosti je však možné očekávat i úvahy nad odstraněním rozhodčí doložky ze Všeobecných pojistných podmínek právě z důvodů, které fakticky znevýhodňují klienta. Dále je také možno poukázat na legislativní vývoj zákona č. 99/1963 S., Občanského soudního řádu, který s postupem času také počítá s elektronizací justice a rychlejšími rozhodováními i u obecných soudů[7].

Rozhodčí doložky u Raiffeisenbank a.s.

Rozhodčí doložky začala Raiffeisenbank a.s. (dále jen „banka“) používat v praxi teprve před dvěma lety. Zavedla je zejména do smluv, týkajících se malých podnikatelských úvěrů. Následně se praxe rozšířila i na další její produkty typu kreditních karet, hypoték a osobních spotřebitelských úvěrů. Opět důvody, které vedly banku k řešení sporů před rozhodcem nejsou nijak atypické. Pomalá česká justice nutí k tomu, aby si podnikatelé hledali jinou rychlejší cestu k řešení sporů, a proto rozhodčí řízení se zde jeví jako velice kvalitní alternativa.

Vnitřní politika banky však ohledně řešení sporů má rozdělenou strukturu. Ohledně předmětu sporu, který vyžaduje již jistou konkrétní specializaci zejména u investičního bankovníctví, se banka přiklání k řešení sporu před rozhodcem, který onu specializaci má. Proto tady se tyto spory v zásadě řeší před stálým Rozhodčím soudem při Hospodářské a Agrární komoře České republiky. V případech tzv. masových sporů z podnikatelských či spotřebitelských úvěrů se zavedla praxe rozhodčích doložek odkazujících na arbitrážní centrum - Společnost pro rozhodčí řízení. Toto arbitrážní centrum bylo vybráno z hlediska tří kritérií. Jednak z hlediska finančního, dále z hlediska renomé, které již na tomto trhu má vybudováno a z hlediska nabízené a slibované rychlosti rozhodování, které nemělo konkurenci.

Jak jsem se již zmínila výše, praxe s rozhodčím řízením je poměrně krátká a proto ona zpětná vazba ještě není tak silná, abych zde mohla činit závěr, zda se jedná o ekonomicky efektivní řešení.

Rozhodčí doložka v praxi malých obchodníků

V praxi se můžeme často setkat i se smlouvami mezi jednotlivci, které jsou ošetřeny rozhodčími doložkami. Spočívají zejména v řešení sporů jednoduchého práva, kdy jedna strana si od druhé půjčí peníze, ale nevrátí je v dohledné době. Narůstají úroky a tak se příslušná strana obrací na rozhodce, aby spor rozhodnul. Převažují proto případy sporů z půjček, uznání dluhu, směnek apod. Důvody,

kteře vedou obchodnřky k zavádění rozhodčřch doloŹek do svřch smluv, jsou zcela logickě. Vřhody rozhodčřho řřzení zde spočřvají zejměna v rychlosti vymoŹenř malřch částek. V přřpadě soudnřho sporu by mohly nřklady a čas strřvenř vymoŹenřm dosahovat vysokřch finančnřch hodnot a stalo by se to ekonomicky zcela nevřhodně.

Vřše zmřněna vřhoda rozhodčřho řřzení, kteřou je bezkonkurenčnř rychlost rozhodnutř sporu, spočřvající zejměna v jedno-instančnosti řřzení, se mřŹe paradoxně jevit i jako nevřhoda nemoŹnosti se odvolat proti vřroku rozhodčřho nřlezu. Čelit těto nevřhodě nicměně lze institutem přřzkoumřnř rozhodčřho nřlezu ve smyslu ustanovenř § 27 zřkona č. 216/1994 Sb., o rozhodčřm řřzení a o vřkonu rozhodčřch nřlezř, kteřř rozhodčř řřzení o mnoho neprodlouŹř a současně zajistř přřzkum dalřřmi rozhodci, takŹe rozhodčř řřzení bude v podstatě dvou-instančnř tak, jako je tomu u obecněho soudu.

Obchodnřci takě často vyuŹřvají sluŹeb rozhodce z dřvodu zajiřtění plně diskrečnosti. Je to v přřpadech kdy lpř na svěm dobrěm jměnu firmy a nechtějř aby se veřejnost o přřpadněm sporu dověděla nebo aby dořlo k vyzřazenř obchodnřho tajemstvř. Ve sloŹitějřřch přřpadech vyŹadujřcř zvlřstnř prřvnř posouzenř se obchodnřci uchylujř k rozhodčřmu řřzení před senřtem. Vytvřřř to zřrku vřtřř objektivitř a prřvnř jistoty.

Kristina Lincerovř

[Advokřtnř kancelřř Dřřna, Pergl & Partnerř](#)

Na Ořechovce 580/4
162 00 Praha 6 - Střeřovice

tel.: +420-224 232 611
fax: +420-233 313 067
e-mail: akdpp@akdpp.cz

[1] <http://www.ceskapojistovna.cz>

[2] Vřšeobecně pojistně podmřnky pro cestovnř pojiřtění část I., čl. 15, Vřšeobecně pojistně podmřnky pro pojiřtění odpovědnosti za škodu čl. 14 ,Vřšeobecně pojistně podmřnky pro pojiřtění odpovědnosti za škodu zpřsobenou provozem vozidla čl. 13, Vřšeobecně pojistně podmřnky pro pojiřtění vozidel a dopravovanřch věcř čl. 20, Vřšeobecně pojistně podmřnky pro Źrazově pojiřtění čl. 25, atd.

[3] Ustanovenř § 261 odst. 7 zřkona č. 513/1991 Sb., obchodnř zřkonřk v platněm zněnř

[4] Ustanovenř § 89a zřkona č. 99/1963 Sb., občanskř soudnř řřd v platněm zněnř, (tzv. Prorogace)

[5] Klasickř řřmskř prřvnř zřsada: „Vigilantibus iura scripta sunt“

[6] IČ 26421381 se sřdlem Praha 2, Sokolskř 60, PSČ 120 00, <http://www.rozhodci-rizeni.cz>

[7] Reforma justice Ministra spravedlnosti JUDr. Jiřřho Pospřřřila

© EPRAVO.CZ - Sbřrka zřkonř, judikatura, prřvo | www.epravo.cz

Dalřř články:

- [Nařřzenř prodeje jednotky jako ultima ratio ochrany prřv ostatnřch vlastnřkř?](#)
- [Metropolitnř plřn schvřlen. Je Vřř projekt v bezpečř?](#)

- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Holdingové struktury a odpovědnost mateřské společnosti](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Právo společníka na informace v s. r. o.: silný nástroj kontroly, ale ne bez hranic](#)
- [Kupní smlouva k nemovité věci bez určení kupní ceny: Nejvyšší soud koriguje katastrální praxi](#)
- [Společnost s podíly 50:50 - právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost - prokura](#)